

Evaluation of Family Perception in The Paintings of Primary School Students

Semih TEZELLİ¹ , Zafer BAŞ² , Selin TEZELLİ³ , Ahmet KALAFAT⁴ , Bülent DİLMAÇ^{*5}

*Corresponding Author, bulentdilmac@erbakan.edu.tr

¹Ministry of National Education, İstanbul, Turkey, semihtezelli@hotmail.com

²Ministry of National Education, İstanbul, Turkey, zaferrbaspd@gmail.com

³Ministry of National Education, İstanbul, Turkey, tezelliselin@gmail.com

⁴Ministry of National Education, İstanbul, Turkey, ahmet.kalafat28@gmail.com

⁵Necmettin Erbakan University, Konya, Turkey, bulentdilmac@erbakan.edu.tr

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 11/12/2019

Accepted: 21/02/2020

Published: 20/06/2020

Keywords:

Painting

Family

Perception

Primary School Student

ABSTRACT

Children can reflect on us their feelings through painting. The pictures of children are seen as mirrors of their inner world. Based on this view, a lot of research has been done on children's paintings. The aim of this study was to determine the perception of family in the pictures of children in primary school. In the study, the phenomenological design, which is one of the qualitative research methods, was constructed and the children's pictures were evaluated with descriptive analysis method. The study group consisted of 100 primary school students in different districts of İstanbul Province in the 2019-2020 academic year. In this study, "evaluation list" was used. When we look at the coexistence feature of the children's family paintings, it is seen that they mostly do not draw outside the nuclear family. In the pictures, children mostly portrayed family members together, with a positive association and without interruption.

İlkokul Birinci Kademe Öğrencilerin Resimlerinde Aile Algısının Değerlendirilmesi

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 11/12/2019

Kabul: 21/02/2020

Yayın: 20/06/2020

Anahtar Kelimeler:

Resim

Aile Algısı

İlkokul Birinci Kademe

Öğrencisi

ÖZET

Çocuklar resim yolu ile bize duygularını yansıtabilirler. Özellikle okulöncesi ve ilkökul düzeyindeki çocukların anlatım aracı olarak resmi, öğrenmiş oldukları sözcük ve davranışlardan daha güçlü bir anlatım şekli olarak kullanılmaktadır. Çocukların yapmış oldukları resimler onların iç dünyasının birer aynası olarak görülmektedir. Bu görüşten yola çıkarak çocuk resimleri üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Yapmış olduğumuz çalışmada ilkökul birinci kademe öğrenim gören çocukların resimlerinde aile algısının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kurgulanmış ve çalışmada betimsel analiz yöntemi ile çocuk resimleri değerlendirilmiştir. Çalışma grubu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul İlinin farklı ilçelerinde ilkökul birinci kademe okuyan 100 çocuktan oluşmaktadır. Çalışmada "değerlendirme listesi" kullanılmıştır. Çocukların aile resimlerinde birliktelik özelliğine bakıldığında çoğunlukla çekirdek aile dışında çizim yapmadıkları görülmektedir. Resimlerde çocuklar çoğunlukla aile üyelerini bir arada, olumlu bir birliktelik ile ve arada engel olmadan resimlemiştir.

1. GİRİŞ

Resim, bireyi tanımada kullanılan yöntemlerden biridir. Özellikle çocuklarda, yetişkinlere oranla daha etkili ve alternatif bir yoldur. Sözel aktarımı yetişkinlere göre daha sınırlı olan çocuklar, iç dünyalarını resimler aracılığı ile yansıtabilirler. Duygularını, düşüncelerini, çevre ile olan ilişkilerini resimler ile ifade edebilirler (Doğru, Turcan, Arslan & Doğru, 2006). Resim yapma, bir karakter ile ifade etkinliği olarak da tanımlanabilir. Çocuklar resimlerinde boyamalar yapma, şekiller ve figürler çizme, yırtma ve silme gibi birçok farklı ve karmaşık şekillerde, resimlerinde kendilerini yansıtabilirler. Ayrıca bu süreç, bir deneyim kazanma sürecidir (Savaş, 2014). Her çocuk etrafındakileri farklı olarak yorumlayabilir. Çünkü çocuklar, farklı kültür, çevre koşulları, bireysel farklar gibi faktörler çocukların resimlerinde de farklılığa neden olmaktadır (Artut, 2004). Çocukların farklı aktarımları, onları bireysel olarak incelememize katkı sağlayabilir. Sadece sanat ürünü ortaya koymakla kalmaz, onları anlatan ipuçlarını da sergilerler. Bu ipuçları da farkında olmadan ortaya konan önemli detaylar olabilir. Bu sebeple çocuğu anlamak için, resmi incelenebilir. Bu sonuçlara kesin gözüyle bakılmamalı, test edilmeye devam edilmelidir (Savaş, 2014).

Çocuk çizimleri gelişimsel, bilişsel, hümanistlik, bağlanma ve psikodinamik yaklaşımı kapsayan geniş bir teorik perspektifte yorumlanmaktadır. Bu teorik bakış açılarının varsayımı çocuğun yaşantılarının ve iç dünyasının bilişsel temsilleri aracılığıyla resimlere aktarılabilirdir (Pianta & Longmaid, 1999). Kellog (1969), 1.5-2 yaş aralığında çocukların çizimlerine karalamalarla başlayıp, daha sonra bir dizi düzenli şekillere dönüştürerek devam ettiğini belirtmiştir. Bu dönüştürme süreci aşama aşama devam eder. 3-4 yaşlarında ise simgesel çizimlerin yapısal bloklar haline gelen çeşitli karmaşık şekillere dönüştüğünü iddia eder (Somerville ve Hartley, 1994). 4 yaşa kadar olan çizimlerde hikâyeler değişebilirken, 4 yaş ile birlikte şema öncesi dönem olarak adlandırılan dönemdeki çocukların resimlerinde hikâyeler tutarlılık göstermeye başlar (Malchiodi, 2013). Buna göre çocuklar anlatmak ve ifade etmek istediklerini bu yaşla birlikte daha açık ortaya koyabilirler.

Çocuk resimleri klinik değerlendirmelerde yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu uygulamalarda mental olgunluğu, öğrenme güçlüklerini, duygusal durumlarını, kişilik özelliklerini, yaşamlarında önemli yer tutan olayları görebilmek için değerlendirme araçları geliştirilmiştir. Wilson ve Ratekin tarafından 1990 yılında, çocuklara resim yaptırmanın, çocukları hem entelektüel ve gelişimsel açıdan hem de bireysel algı ve aile dinamikleri açısından değerlendirebilmek için uygun bir yöntem olduğu aktarılmıştır. Değerlendirme araçlarına, "Goodenough – Harris İnsan Çizimi Testi", "Bir İnsan Çiz Testi", "Kinetik Aile Çizim Testi" örnek

verilebilir (Malchiodi, 2013). Bu araçların kullanımı yanında çocukla yapılan görüşme de önem arz etmekle birlikte (Savaş, 2014), geçerlik ve güvenilirlik de sorgulanmaktadır (Camara, Nathan&Puente, 2000; Cashel, 2002; Sayıl, 2004).

Çocuk resimleriyle alakalı yapılan çalışmalara baktığımızda, ülkemiz alan yazınında çocuk resimlerini konu alan ve farklı yaş gruplarını kapsayan çalışmalar görmekteyiz.7-12 yaş grubu 109 çocuk ile doktorluk mesleğinin resimlere yansımaları (Taş, Aslan & Sayek, 2006), ilköğretim ilk kademedeki öğrenimine devam eden 1000 çocukla öğretmen algısının incelenmesi (Aykaç, 2012), ilköğretim 5.sınıf 65 öğrenci ve son sınıf 48 öğretmen adayının bulunduğu araştırmada (Türkmen, 2008) ve benzer biçimde beşinci sınıf 287 öğrenci ile bilim insanı algısı değerlendirilmiştir (Oğuz-Ünver,2010). Yine benzer yaş gruplarında yapılan çalışmalara bakıldığında, ilköğretim beşinci sınıf 28 öğrenci ile teknoloji algısı (Erişti & Kurt, 2011) ve ilköğretim dördüncü sınıf 23 öğrenci ile internet algısı (Ersoy & Türkan, 2009) belirlenmeye çalışılmıştır. Farklı özel gruplarla yapılan çalışmalara baktığımızda ise, kurumda ve ailesiyle büyüyen 7-11 yaş aralığında 400 çocukla anne algısı (Çakmak & Darıca, 2012) ve 9-12 yaş aralığında hastanede yatmayan ve hastanede yatan 60 çocuğun hastane algısı resimler aracılığıyla değerlendirilmiştir (Şen-Beytut, Bolışık, Solak & Seyfioğlu, 2009).Okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapılan çalışmalara baktığımızda, 55-74 aylık 109 çocukla aile algısının değerlendirilmesi (Akgün & Ergül, 2015), 5-7 yaş grubu 240 çocuk ile öğretmen (Dağlıoğlu, 2011) olmak üzere meslek algısının değerlendirilmesi ve 5-8 yaş arası 30 çocuk ile bilim insanı algısının değerlendirildiği (Buldu, 2006) görülmektedir.

Farklı kaynaklardan bilgi toplamanın çalışmaları zenginleştirdiği (Yıldırım & Şimşek, 2011) bilgisi doğrultusunda aile ve öğretmenlerden alınan bilgilerle beraber çocuktan alınan bilgilerde önemlidir. Çocukla çalışmanın getirdiği sınırlılıklardan dolayı, bu durumun ihmal edildiği görülmektedir (Arteche&Murray, 2011). Bununla birlikte çocuklarla çalışmanın getirdiği sözel kısıtlamalardan dolayı, resim ve oyun gibi yöntemler tercih edilebilmektedir. Özellikle çocukların kendilerini sözel olarak ifade etmekte zorlandığı durumlarda resimler önem kazanmaktadır (Akgün & Ergül, 2015).

Çocuk resimlerinde aile algısı ile yapılan çalışmaların ülkemiz alan yazınında kısıtlı olması sebebiyle, bu araştırmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada ilköğretim kademesinde eğitim gören öğrencilerin ailelerini algılama özelliklerinin resimler aracılığıyla yorumlanması araştırmanın temel amacıdır. Yapılan literatür incelemesi sonucunda araştırmamız, İlkokul birinci kademe öğrencilerin resimlerinde aile algısının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. İlkokul birinci kademe öğrencilerin aile resimlerinin genel özellikleri nelerdir?
2. İlkokul birinci kademe öğrencilerin aile resimlerinin düzen ve ayrıntı özellikleri nelerdir?
3. İlkokul birinci kademe öğrencilerin aile resimlerinin aileyi tanımlayan özellikleri nelerdir?
4. İlkokul birinci kademe öğrencilerin aile resimlerinin aile birliği özellikleri nelerdir?
5. İlkokul birinci kademe öğrencilerin aile resimlerinin duyu özellikleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

İlkokul birinci kademe öğrencilerinin resimlerinde aile algının değerlendirilmesi için yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni ile yapılmıştır. Bu desende, belli bir olguya ilişkin bakış açıları veya bireysel algıların ortaya çıkarılıp yorumlanması hedeflenir. Nitel araştırma, olay ve algıların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin olduğu araştırma biçimidir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Olgubilim araştırmalarında deneyimleri ve anlamları ortaya koymaya yönelik veri analizi yapılır. Bu doğrultuda gerçekleşen analizlerde verilerin kavramsallaştırılması ve olguyu betimleyebilecek temaların ortaya konması hedeflenir. Fakat nitel araştırmanın doğasına tabii olarak genellenebilen ve kesin sonuçlar ortaya koymayabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

2.2. Katılımcılar

Bu araştırmada olasılık dışı örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, amaca uygun örnekleme ulaşmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu doğrultuda, amaca uygun olarak, kolay ulaşılabilir ve çalışmaya katılmayı kabul eden çocuklar çalışmada yer almaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Beylikdüzü, Esenyurt ve Başakşehir ilçelerinde bulunan ve ilkokul birinci kademe öğrenim görmekte olan 100 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada bulunan okullar buldukları bölgelerin sosyo-ekonomik düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.

Çocukların 3 yaşa kadar tutarlı hikâyeler ortaya koymadığı, ancak 4 yaş itibarıyla tutarlı hikâyelerin resimlerde öznel temsillerle aktarılabilirdiği (Malchiodi, 2013) ve 55-74 aylık çocuklarla daha önce aile algısının resimler aracılığıyla değerlendirilmesi (Akgün & Ergül, 2015) sebebiyle araştırma, ilkokul birinci kademe öğrenimine devam eden çocuklarla gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

İlkokul birinci kademe düzeyinde öğrenim gören çocukların aile algısının resimlerle değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, Akgün & Ergül (2015) tarafından geliştirilen “Değerlendirme Listesi” kullanılmıştır.

Bu değerlendirme listesi Fury (1996) tarafından geliştirilen “Global Değerlendirme Ölçeği” ve “Çocukların Güvensiz Aile Çizimleri Kontrol Listesi” dikkate alınarak, bir çocuk gelişimi ve eğitimi, bir sanat eğitimi ve bir de psikoloji alanından üç uzmanla geliştirilmiştir. Liste 19 madde ve 5 temel kategoriden oluşmaktadır. Değerlendirmeden alınan düşük puan aile algısının olumlu, yüksek puan ise olumsuz özelliklerini belirttiği şeklinde yorumlanabilir (Akgün & Ergül, 2015).

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın gerçekleşme sürecinde araştırmacılar, çalışma öncesi 5 er çocukla pilot çalışma yaparak, karşılaşılabilecek durumlar hakkında bilgi sahibi olmuş ve çalışma sürecine hazırlanmışlardır.

Araştırma için, izin veren ilkokullara gidilerek, süreçte yer alacak çocukların öğretmenleri ile tanışılmış, öğretmenlere bilgi verilmiş ve çocuklarla çalışmak için uygun zaman belirlenmiştir. Resim yapmayı isteyen çocuklar çalışma için tercih edilmiştir. İstekli çocuklar ile sınıfın dışında, çocuğun boyuna uygun masa ve sandalyelerde bireysel olarak çalışma gerçekleştirilmiştir. Çocukların sınıf dışında olması sebebiyle, rahat hissetmesi için çalışma öncesi kısa bir sohbet yapılmıştır. Ardından çocuklara boyu 29,7 ve eni 21(cm) santimetre olan A4 boyutu kâğıtlar ile on adet (kırmızı, sarı, turuncu, yeşil, mavi, mor, siyah, pembe, lacivert, kahverengi) rengin bulunduğu boya kalemleri, silgi ve kurşun kalem verilmiştir.

Çocuklara, “Burada senin için hazırladığım malzemeler var, bana ailenin resmini yapmanı istiyorum” yönergesi verilmiştir (Akgün & Ergül, 2015). Daha sonra çocukların yaptığı resimler üzerinde çocuklarla, resimdeki figürlerin ne yaptığı ve bireylerin isimleri konuşulmuştur. Ayrıca öğretmenler ile çocukların ailesi hakkında (kardeş sayısı ve cinsiyetleri, anne ve babanın sağ olup olmaması, boşanma durumu, birlikte yaşama gibi) bilgi toplanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada çocukların yaptıkları resimler, betimsel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yoluyla çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analiz, farklı veri toplama yöntemleri ile elde edilen verilerin, öncesinde belirlenmiş olan temalara göre yorumlanmasını ve özetlenmesini içeren nitel analiz biçimidir. Bu

analiz türünde temel amaç, toplanan veriler dâhilinde elde edilen bulguların, okuyucuya özetlenerek yorumlanarak sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Betimsel analiz sürecinde ilk olarak araştırmanın kavramsal çerçevesi dikkate alınarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur. Veriler kategorize edilir. Sonrasında araştırmacı verileri anlamlı bir biçimde bir araya getirebilmek için çerçeveye dayalı olarak verileri düzenler. Sürecin sonunda bulgular açıklanır, ilişkilendirilir ve yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Yapılan araştırmada izlenen aşamalar şöyledir: (1) Çocuklardan toplanan aile resimleri numaralandırılarak sıralanmıştır. (2) Sıralanan resimler, değerlendirme listesinde bulunan maddelerce iki araştırmacı tarafından da ayrı ayrı şekilde değerlendirilmiştir. (3) Değerlendiricilerin arasındaki güvenilirliği saptamak amacıyla, elde edilen bağımsız değerlendirmeler, "Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği" uygulanmış ve korelasyon değeri .96 olarak bulunmuştur ($p < .01$). (4) Değerlendiricilerin arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu söylenebilir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular, kategorilere ve örnek resimler olarak iki başlıkta sunulmuştur.

Kategorilere göre yapılan değerlendirmelere baktığımızda bulgular, "Genel", "Düzen ve Ayrıntılar", "Aileyi Tanımlama", "Ailede Birlik" ve "Duygular" olmak üzere beş kategori olarak incelenmiştir. Sırasıyla aşağıda verilmiştir. İlgili kategori içerisindeki madde resimde gözlenmiş ise "Evet", gözlenmemiş ise "Hayır", yer almıyorsa "Gözlenmedi" şeklinde belirtilmiştir (Akgün & Ergül, 2015).

Tablo 1. Çocukların Aile Resimlerinin Genel Özellikleri

Maddeler	Evet		Hayır		Gözlenmedi	
	f	%	f	%	f	%
Aile bireylerinin insan olarak tanımlanması ve gerçeküstü olguların bulunmaması	92	92	4	4	4	4
Resmin çekici, neşeli, mutlu ve eğlenceli olması	70	70	25	25	5	5
Resmin planlı ve tamamlanmış olması	68	68	29	29	3	3
Düzenli, birleştirilmiş ve orantılı beden parçaları	17	17	78	78	5	5

Tablo 1'e baktığımızda, çocukların yapmış oldukları aile resimlerinde aile bireyleri insan olarak tanımlanmış ve gerçeküstü olgulara yer verilmemiştir. Çocukların yapmış oldukları resimler mutlu, eğlenceli, neşeli olarak yapılmıştır. Resimlerde çocuklar ağırlıklı olarak bir plan dâhilinde gitmiş ve resimlerini tamamlama eğiliminde olmuşlardır. Bununla birlikte resimlerde insan figürlerine dair detayların genel itibarıyla zayıf kalmış, beden parçalarının özensiz ve orantısız olarak yapıldığı görülmektedir.

Tablo 2. Çocukların Aile Resimlerinin Düzen ve Ayrıntı Özellikleri

Maddeler	Evet		Hayır		Gözlenmedi	
	f	%	f	%	f	%
Birden fazla renk kullanımı	92	92	3	3	4	4
Sayfanın ortalanmış olması	96	96	4	4	0	0
Arka planda ayrıntıların yer alması (hayvan, bulut, güneş)	81	81	19	19	0	0
Olumlu bir etki bırakan, düzenli arka plan kompozisyonu	49	49	48	48	3	3
Sayfada düzenlemiş, zeminlendirilmiş aile bireyleri	66	66	27	27	7	7

Tablo 2'ye baktığımızda, çocukların aile resimlerinde birden fazla renk kullandıkları görülmektedir. Çok az sayıda çocuğun tek renk kullandığı ya da renkleri tercih etmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte aile resimlerinin çok büyük bir kısmında sayfaların ortalanmış olduğunu ve arka planda hayvan, bulut, güneş gibi detaylara sıklıkla yer verdiğini söyleyebiliriz. Arka plan detaylarının verilmesine rağmen çocukların yaklaşık yarısının yapmış olduğu aile resimlerinde, olumlu bir etki bırakan ve düzenli arka plan kompozisyonunu görülememektedir. Resimlerde aile figürlerinin ağırlıklı olarak belirli bir zemine oturtulduğu, bazı çocukların ise havada uçar görüntü şeklinde ailelerini resmettikleri görülmektedir.

Tablo 3. Çocukların Aile Resimlerinin Aileyi Tanımlayan Özellikleri

Maddeler	Evet		Hayır		Gözlenmedi	
	f	%	f	%	f	%
Aile bireylerinin cinsiyetinin kolay ayırt edilebilmesi	60	60	34	34	6	6
Anne/babadan daha küçük boyutta çocuk çizimi	57	57	35	35	8	8
Kimin kim olduğuna dair açık çizimler, bireyselleşme	54	54	40	40	6	6

Tablo 3'e baktığımızda çocukların çizdikleri aile resimlerinde aile bireylerinin cinsiyetlerinin kolay ayrıt edilebildiği görülürken, bir kısmının cinsiyet ayırımına yetmeyecek şekilde, tekdüze çizim yaptıkları görülmektedir.

Çocukların çizdikleri aile resimlerinde, çocukları çoğunlukla anne ve babadan daha küçük çizdikleri görülmekte iken, bir kısmının eşit boylarda veya anne/babadan en az birini çocuklardan küçük ya da büyük çizdikleri görülmektedir.

Resimlere baktığımızda kimin kim olduğuna dair, bireyselleştirilmiş çizimlerin çoğunlukla aktarıldığını görmekteyiz. Bununla birlikte yine çocukların bir bölümünün kimin kim olduğunu açıkça belirtecek çizimler yapmadıkları görülmektedir.

Tablo 4. Çocukların Aile Resimlerinin Aile Birliği Özellikleri

Maddeler	Evet		Hayır		Gözlenmedi	
	f	%	f	%	f	%
Aile bireylerinin dışında resimde figür olmaması	88	88	7	7	5	5
Aile bireylerinin arasında engel olmaması	86	86	8	8	6	6
Tüm aile bireylerinin resimde üst üste binmeden yer alması	72	72	23	23	5	5
Kolların açık veya diğer aile üyelerine bağlı olması	76	76	14	14	10	10
Olumlu birliktelik	65	65	26	26	9	9

Tablo 4'e baktığımızda çocukların yapmış oldukları aile resimlerinde kendi aile bireyelerine yer verdikleri, çekirdek ailesi dışında kalan bireylere yer vermedikleri görülmektedir. Çok küçük bir bölümünün resimlerinde çekirdek ailesi dışında akraba, öğretmen ve arkadaşlarına yer verdikleri de görülmektedir.

Yine çocuklar yaptıkları aile resimlerde aileyi bir arada çizmiş, araya engel koymamışlardır. Bir çocuk farklı olarak araya kardan adamlar koymuş, 7 çocuk ise aile bireyelerini sayfaya dağınık şekilde konumlandırmıştır.

Çocuklar çoğunlukla aile bireyelerinin tamamına yer vermişlerdir. Aile bireyelerini de belirli bir zemine oturtmuş ve sıralamışlardır. Fakat bazı çocuklar ailelerindeki bazı bireyleri eksik yapmış, iki çocuk kendini çizmemiş ve bir çocukta aile bireyelerini üst üste bindirmiştir.

Çocuklar resimlerinde yaptıkları insan figürlerinin kollarını ve ellerini çoğunlukla açık veya birbirleriyle tutuşur şekilde yapmışlardır. Çocukların bir kısmı insan figürlerinin ellerini kapalı çizerken, bir bölümü de el ve kol detaylarını çizmemiştir.

Resimlere bakıldığında aile bireylerinin genelde olumlu biçimde birlikte olduğu görülmektedir. Aile bireyleri yan yana, el ele gibi şekillerde yansıtılmıştır. Yine yan yana aktarılan aile bireylerinin, çizimlerde çoğunlukla olumlu bir etki içinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte çocukların bir kısmı olumlu birliktelik yansıtmamış, aileyi dağınık veya mutsuz şekillerde aktarmışlardır.

Tablo 5.Çocukların Aile Resimlerinin Duygu Özellikleri

Maddeler	Evet		Hayır		Gözlenmedi	
	f	%	f	%	f	%
Yüzle ilgili olumlu, mutlu etki	70	70	19	19	11	11
Öfke ifadeleri	7	7	83	83	10	10

Tablo 5'e bakıldığında çocukların aile resimlerinin duygu özelliklerinin incelendiği görülmektedir. Çocukların yapmış oldukları aile resimlerinde insan figürlerinin yüzleriyle ilgili olumlu ve mutlu etki olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bazı resimlerde bu etki görülmemekte, bazı resimlerde ise insan figürleri olmamasından dolayı belirlenememiştir.

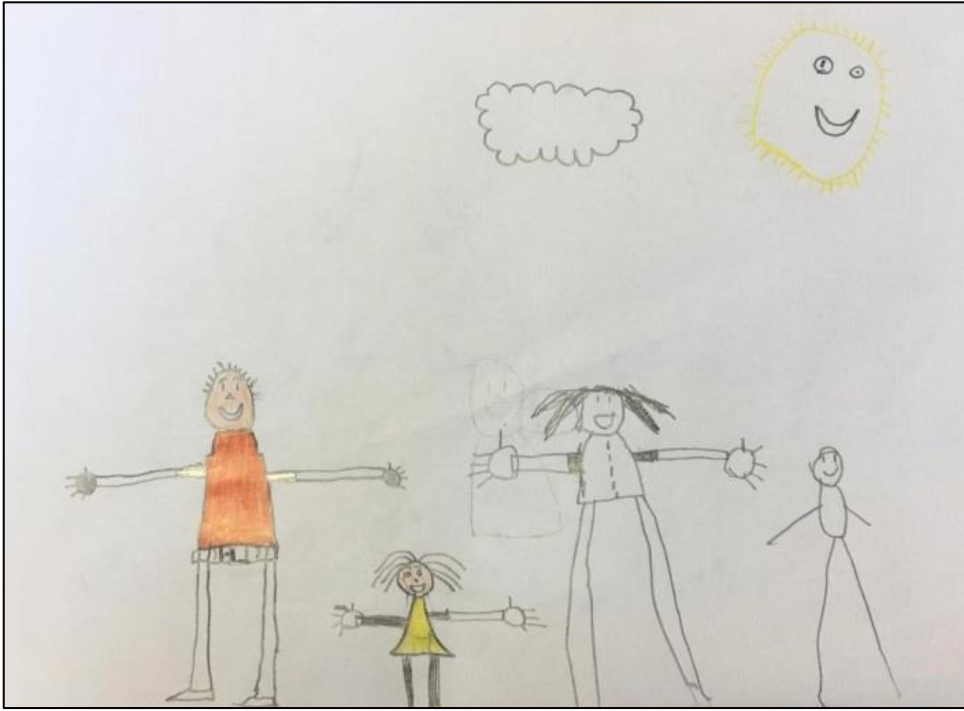
Son olarak çocukların resimlerine baktığımızda, insan figürlerinde öfke ifadeleri kullanımının çok kısıtlı olduğu görülmektedir. Çocuklar resimlerinde öfke ifadelerine az yer verirken, belirtildiği gibi mutlu bir izlenim ve etki bırakan ifadeleri tercih etmektedirler. Bununla beraber bazı çocukların resimlerinde insan figürlerindeki eksikliklerden dolayı, duygu ifadeleri görülememektedir.

Bulguların bu bölümünde çocukların yapmış oldukları resimlerden seçilen örneklere yer verilmiştir.

Şekil1. Örnek katılımcı resimleri

Şekil 1’de aile resimlerinde insan figürlerinin, çocuklar tarafından insan olarak tanımlandığı, çekici, neşeli ve mutlu olarak aktarıldığı örnekler sunulmuştur.

Şekil 2. Örnek katılımcı resmi

Şekil 2’de çocukların çizdikleri aile resminde, insan figürlerinin bir kısmı tamamlanmış ve boyanmış olmasına rağmen, diğer insan figürlerinin boyanmamış ve tamamlanmamış olduğu bir örnek sunulmuştur.

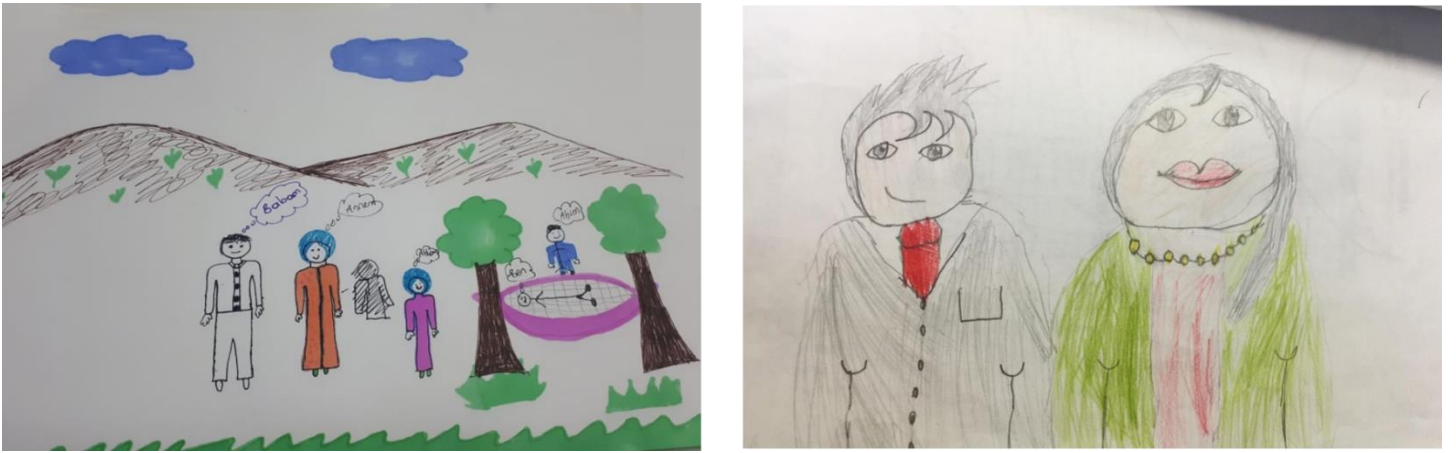
Şekil 3. Örnek Katılımcı Resimleri

Şekil 3’te çocukların yaptıkları aile resimlerinde insanların beden parçalarını düzenli ve orantılı şekilde aktarmadıkları örnekler sunulmuştur.

Şekil 4. Örnek Katılımcı Resimleri

Şekil 4'te çocukların yapmış oldukları aile resimlerinde birden fazla renk kullandıkları, sayfayı ortaladıkları, arka planda güneş, ağaç, bulut gibi detaylara yer vererek olumlu etki yaratan düzenli bir arka plan kompozisyonu oluşturdukları ve sayfa üzerinde aile bireylerini zeminlendirdikleri resim örnekleri sunulmaktadır.

Şekil 5. Örnek Katılımcı Resimleri

Şekil 5'de aile bireylerinin cinsiyetlerinin kolay ayırt edilebildiği, kimin kim olduğuna dair açık çizimlerin, bireyselleşmenin görüldüğü örnekler sunulmuştur.

Şekil 6. Örnek Katılımcı Resimleri

Şekil 6'da bakıldığında çocukların aile resimlerinin çekirdek ailelerinden oluştuğu ve aile bireylerinin arasında engel olmadığı görülmektedir.

Şekil 7. Örnek Katılımcı Resimleri

Şekil 7’de aile bireylerinin arasına ev ve araba gibi objeler yerleştirildiği örnekler sunulmuştur.

Şekil 8. Örnek Katılımcı Resmi

Şekil 8’deki resimde, kendini aile resmine dâhil etmeyen çocuğun örnek resmi sunulmuştur.

Şekil 9. Örnek Katılımcı Resmi

Şekil 9’da kolların açık veya diğer aile üyelerine bağlı olduğu ve aynı zamanda olumlu birliktelik ifade eden örnek sunulmuştur.

Şekil10.Örnek Katılımcı Resimleri

Şekil 10'da çocukların çizdikleri aile resimlerinde yüzlerle ilgili olumlu, mutlu etki bırakan örnekler sunulmuştur.

4. SONUÇ, TARTIŞMA, ÖNERİLER

Çocuklar için uygulamasının kolay olması, çizim için gerekli olan malzemeye kolay ulaşabilmesi ve ilgi gösterdikleri bir etkinlik olması gibi sebeplerden dolayı tüm dünyada çocukların resimleri düşünce, tutum ve duyguların belirlenmesinde, değerlendirme tanı ve tedavide sıklıkla kullanılmaktadır. Sıklıkla kullanılmasına rağmen değerlendirme süreçlerinde sınırlılıklar, geçerlilik ve güvenilirlik üzerinde tartışmalar devam etmektedir (Sayıl, 2004; Skybo et al., 2007). Bu sebeplerden dolayı ilkökul birinci kademe çocuklarını anlamada önemli bir yere sahip olan resimlerden faydalanırken tek başına resimler ele alınmamış, resim dışındaki kaynaklardan da faydalanılmaya önem verilmiştir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada geçerlilik ve güvenilirliği arttırmak için öğretmenlerden çocukların aileleri hakkında bilgi alınmış ve çocuklardan da resimlerini anlatmaları istenmiştir. Resimleri iki bağımsız değerlendirici kodlamış ve değerlendiriciler arası güvenilirlik hesaplanmıştır.

Çocuk resimlerinde ayrıntı, genel ve düzen özelliklerine bakıldığında beş ya da altı yaşından itibaren çocukların geleneksel temsilleri, temel öğeleri ve bütün uzuvları ile farklılaşmış insan figürleri çizibildikleri gözlenmektedir (Malchiodi, 2013). Yapmış olduğumuz çalışma sonuçlarını incelediğimizde çocukların resimlerinde ayrıntıya yer verdikleri ve bütün uzuvları ile farklılaşmış insan figürleri görülmektedir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlara genel olarak bakıldığında çocukların resimlerinin çoğunlukla çekici, neşeli, mutlu ve eğlenceli olduğu görülmüştür. Çocukların resimlerinde çoğunlukla çekirdek aile dışında çizim

yapmadıkları ve aileyi olumlu duygularla ve bir arada çizdikleri belirlenmiştir. Çocukların kendilerini en iyi ifade ettikleri yollardan biri olan resimler gelişimlerinin desteklenmesinde de yararlanılan önemli özelliklerden biridir.

Aile özelliklerine ilişkin bilgi ve değerlendirmeler bu çalışmada yer almamıştır. Daha sonraki çalışmalarda aile özellikleri ve çocukların çizimlerinin birlikte değerlendirildiği çalışmalar önerilmektedir. Ayrıca boşanma, ebeveyn çatışması, aile içi şiddet ya da istismar gibi aile kaynaklı değişkenler ile problem davranış gibi çocuktan kaynaklı değişkenler ile özel gruplarla karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Yapılan bu çalışmada sosyo-ekonomik durum, cinsiyet ve yaşlar arası karşılaştırmalar yapılmamıştır. Sonraki çalışmalarda bu konuları karşılaştırmayı da kapsayan çalışmalar yapılması önerilir.

Etik Beyan

Bu çalışmanın tüm aşamalarında izlenen tüm prosedürlerin 2000 yılında revize edilen 1975 tarihli Helsinki Bildirgesi çerçevesinde bilimsel etik kurallara uydun biçimde yürütüldüğünü deklare ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederiz. Ayrıca bu araştırma bir kurum ya da kuruluş tarafından finanse edilmemiştir.

5. KAYNAKÇA

- Akgün, E. & Ergül, A. (2015). 55-74 Aylık Çocukların Resimlerinde Aile Algısının Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44)2, 209-228.
- Arteche, A. & Murray, L. (2011). Maternal affective disorder and children's representation of their families. *Journal of Child and Family Studies*, 20 (6), 822-832.
- Artut, K. (2004). Okul öncesi resim eğitiminde çocukların çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 223-234.
- Aykaç, N. (2012). İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı. *Eğitim ve Bilim*, 37 (164), 298-315.
- Buldu, M. (2006). Young children's perception of scientists: a preliminary study. *Educational Research*, 48 (1), 121-132.
- Camara, W. J., Nathan, J. S. & Puente, A. E. (2000). Psychological test usage: Implications in professional psychology. *Professional Psychology: Research and Practice*, 31, 141-154.
- Cashel, M. L. (2002). Child and adolescent psychological assessment: Current clinical practices and the impact of managed care. *Professional Psychology: Research and Practice*, 33, 446-453.

- Çakmak, A. & Darıca, N. (2012). 7-11 yaş grubu kurumda ve ailesi yanında büyüyen kız ve erkek çocuklarının anne figürü çizimlerinin duygusal gelişim açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (41), 147-160.
- Dağlıoğlu, H. E. (2011). 5-7 yaş grubu çocukların resimlerine yansıyan öğretmen figürünün karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 144-157.
- Doğru, Turcan, Arslan & Doğru. (2006). Çocukların Resimlerindeki Aileyi Tanılama Durumlarının Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 223-235.
- Erişti, S.D. & Kurt, A.A. (2011). Elementary school students' perceptions of technology in their pictorial representations. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 2 (1) 24-37.
- Ersoy, A. & Türkkkan, B. (2009). Perceptions about internet in elementary school children's drawings. *İlköğretim Online*, 8 (1), 57-73.
- Malchiodi, C. A. (2013). *Çocukların resimlerini anlamak*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi
- Oğuz-Ünver, A. (2010). Bilim insanlarını algılama: İlköğretim 5. sınıf öğrencileri ile son sınıf öğretmen adaylarının karşılaştırılması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 11-28.
- Pianta, R.C. & Longmaid, K. (1999) Attachment-based classifications of children's family drawings: Psychometric properties and relations with children's adjustment in kindergarten, *Journal of Clinical Child Psychology*, 28 (2), 244-255.
- Somerville S., & Hartley, J. (1994). *Learning to Think. The Origins of Symbolic Representation*. Edited by Paul Light, Sue Anderson, Martin Woodhead. P.155-157. The Open University, UK.
- Savaş, İlhan. *Çocuk Resmi ve Bilinçaltı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Sayıl, M. (2004). Çocuk çizimlerinin klinik amaçlı kullanımı üzerine bir değerlendirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14, 1-13.
- Şen-Beytut, D., Bolışık, B., Solak, U. & Seyfioglu, U. (2009). Çocuklarda hastaneye yatma etkilerinin projektif yöntem olan resim çizme yoluyla incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2 (3), 35-44.
- Taş, Y., Aslan, D. & Sayek, İ. (2006). Doktorluk mesleğini çocuklar resimlerine nasıl yansıtıyorlar? 7-12 yaş grubu çocuklar arasında yapılmış bir örnek. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 15 (11), 184-191.
- Türkmen, H. (2008). Turkish Primary Students' Perceptions about Scientist and What Factors Affecting the Image of the Scientists. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 4 (1), 55-61.
- Wilson, D. & Ratekin, C. (1990). An introduction to using children's drawings as an assessment too. *Nurse Practitioner*, 15 (3), 23-24, 27, 30-35.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

6. Extended Summary

Painting is one of the methods used in identifying the individual. It is a more efficacious and alternative way especially for children compared to adults. Children whose verbal transfer is more limited than adults can reflect their inner world through pictures. Different transmissions of children can contribute to our individual examination. They not only produce art products, but also display clues that portray them. These clues can also be important details that are unintentionally revealed. It is thought that this study will contribute to the field since the studies on family perception in children 's paintings are limited in the literature of our country. In this study, the main goal of this study is to interpret the perceptions of the students who are educated at the elementary school level about their families through pictures painted by children.

Phenomenological study, which is one of the qualitative research methods, was used in this study, which was carried out to evaluate the perception of family in the paintings of primary school students. In this pattern, it is aimed to reveal and interpret the perspectives or individual perceptions about a particular phenomenon. In this research, the purposive sampling method, one of the non-probability sampling methods, was used. Accordingly, the study group of the research consisted of 100 students attending the first year of several primary schools in Istanbul in 2019-2020 academic year. In this study, the "Evaluation List" developed by Akgün & Ergül (2015) was used to evaluate the pictures painted by students.

The researchers had a pilot study with 5 children before the study and got information about the situations that could be encountered and prepared for the implementation process. For the research, by going to the primary schools that allow it, the teachers of the children to be involved in the process were met, the teachers were informed, and the appropriate time was determined to work with the children. Individual work was carried out on the desks and chairs suitable for the height of the children with the willing them. In this study, the pictures painted by children were analyzed and interpreted through descriptive analysis, one of the descriptive research methods. Descriptive analysis is a form of qualitative analysis that involves interpreting and summarizing the data obtained by different data collection methods according to the themes determined before.

The pictures painted by the children included elements as happy, fun, and cheerful. In the pictures, children acted mainly within a plan and tended to complete their pictures. However, it is seen in the pictures that details of human figures are generally weak and body parts are made sloppy and disproportionately. It is seen that children use more than one color in their family pictures. It is determined that very few children use one color or do not prefer colors. However, we can say that in most of the family pictures, the pages are centered and

often include details such as animals, clouds, and sun in the background. Although background details are given, family pictures painted by about half of the children do not show a regular background composition, which has a positive effect. In the pictures, it is seen that family figures are mainly placed on a certain ground, while some children paint their families in the form of flying images. In the family pictures that children draw, it is seen that the sexes of the family members can be easily distinguished, while some of them make a uniform drawing that is not enough for gender separation. In addition, in general, it is seen that they include their own family members in their family pictures, but not individuals other than the conjugal family. In the paintings of a very small part, it is seen that they have relatives, teachers, and friends apart from the conjugal family. Looking at the pictures painted by children, it is seen that family members are generally together positively. However, some of the children did not reflect positive relationships, but they shared the family in a messy or unhappy way in paintings. It is seen that the emotional characteristics of the family pictures painted by children are examined. Finally, when we look at the pictures of children, it is seen that the use of expressions of anger in human figures is very limited. While children give little expressions of anger in their paintings, they prefer expressions that make a happy impression and impact as stated. However, emotions are not viewed in the paintings of a few children due to lack of human figures.

When the results obtained in this study are analyzed in general, it is seen that the pictures painted by children mostly include attractive, cheerful, happy, and funny emotions. It was determined that the children do not draw in the pictures other than the conjugal family and they draw the family with positive emotions and together. Paintings, which is one of the ways children express themselves best, is also an important feature in supporting their development.

Information and evaluations about family characteristics were not included in this study. In future researches, studies in which family characteristics and children's drawings can be evaluated together can be conducted. In addition, comparative studies can be conducted with special groups where variables such as divorce, parental conflict, domestic violence, or abuse are addressed.